

1936- 2008

Dijkhuis

Zuidbroek

1936- 2008

72 jaar

Dijkhuis

Zuidbroek

Inhoud.

INHOUD.....	3
COLOFON.....	4
VOORWOORD.....	5
HOE HET BEGON.....	6
SMEDERIJ DIJKHUIS.....	7
HOEFSMID DIJKHUIS	8
BESLAGEN.....	9
PLOEGEN SMEDEN.....	12
FIETSEN EN HAARDEN.....	13
BRANDWEERCOMMANDANT.....	16
THIES DIJKHUIS.....	17
JAN DIJKHUIS.....	22
TROTS.....	24
NAMENREGISTER.....	26

Colofon

Dit boekwerkje werd uitgegeven Marinus Huis Siemenspark 30 9636 EB Zuidbroek

Samenstelling en tekst : Marinus Huis Zuidbroek

Opmaak : Marinus Huis Zuidbroek

Maart 2006 Marinus Huis Zuidbroek oplage 6

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere manier dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Hoewel met veel zorg te werk is gegaan kunnen we geen verantwoordelijkheid aanvaarden voor eventuele tekortkomingen en of onjuistheden.

Het is in de vertellende trant geschreven in de eenvoud van mijn grammaticale kennis. Bijna de spontane volgorde waarin Gré en Thies Dijkhuis tijdens het interview hun familieverhaal aan mij vertelde.

Voorwoord

In elk dorp zijn veel prachtige verhaaltjes van een dorpsgemeenschap. Persoonlijke mededelingen en oude dorpsvertelsels van hoe de mensen waren en wat ze deden. Ik dacht: misschien is het wel passend om een aantal verhaaltjes te schrijven en op termijn te bundelen in een boekwerkje met de beknopte levensbeschrijving van die middenstanders die zo onlosmakelijk een decennialang met hun dorp verbonden zijn geweest.

Over welke middenstander of middenstandsondernemer, die minimaal meer dan halve eeuw en minstens na een 2^e generatie bedrijfsopvolging voort bestaat zijn er geen prachtige verhalen en anekdotes te vertellen.

Veel dorpen hebben een Historische Kring die onderzoeken en bestuderen de geschiedenis maar dan vooral de monumenten de historische gebouwen en oude ansichtkaarten. Ook is er meestal een lijst van bomen, Beukenbomen, bijzondere Notenbomen, lepen en ook prachtige oude Eiken die als beeldbepalend zijn aangewezen en hiermede beschermd zijn.

Maar daarnaast hebben en hadden we nog andere 'Bomen' binnen de gemeente. Dat zijn de mensen die een dienstverlenend bedrijf hebben of hadden, soms tweehonderd jaar lang van vader op zoon.

Het zijn de ondernemers met een winkel of bedrijfje waar de inwoners van onze dorpen vele jaren over de vloer kwamen en nog steeds komen om hun inkopen te doen. Hun haar laten knippen, hun fiets of auto te laten repareren of hun kleding kopen en decennialang hun dagelijks boodschappen doen.

Over deze bomen van mensen met hun firma's of familiebedrijfjes, van vader op zoon, moeder op dochter overgaand en beeldbepalend in een dorp, zou je een boom op kunnen zetten en misschien wel eindelijk kunnen bomen.

Hoe het begon.

Op een goede dag zat ik bij een middenstander, een vader op zoon bedrijf dat ruim 50 jaar bestond. Al snel kwamen de verhalen over vroeger en tijdens het gesprek kwam een oude koektrommel met vergeelde foto's en daarmee nog meer herinneringen. Toen zag ik dat de meeste gerenommeerde dorpsmiddenstanders over een rijke verzameling verhaaltjes, anekdotes en vertelsels beschikken.

Veelal ook oude documenten, traktaten, persoonsbewijzen vanuit de oorlog en oude vergeelde foto's van het dorp en vooral ook van hun voorouders die met hun winkel in het dorp zo beeldbepalend zijn geweest.

Als je er geen oog voor hebt zal je zeggen dat het spullen van niks zijn, bric-à-brac, nutteloos geworden, maar voor mij, in hun schamelheid ontroerend en voor de vastlegging van dit deel dorpshistorie goud waard.

Een boom opzetten in Menterwolde. Over wie zetten we vandaag een boom op.

Smederij Dijkhuis.

Iedereen die een beetje op de hoogte is van het ouderwetse boerenleven die weet wel dat daar vroeger paarden aan te pas kwamen. Paarden moesten worden beslagen en daar had je een smid voor nodig. En wie iets weet over de geschiedenis van de landbouw kan zich wel voorstellen dat de ouderwetse landbouwmachines van ijzer waren en niet zo gestaald waren als de tegenwoordige landbouw machines. Vroeger ging, vooral in de zware klei regelmatig een machine kapot. Voor het repareren van de landbouwmachines had je een smid nodig. In Zuidbroek en omstreken waren verschillende smederijen. In Uiterburen was er smid Westerdiep en smid Zuidema. Verder buiten het dorp aan het Westend zat smid Lubbers die wat meer gespecialiseerd was onderhoud en verbouw van schepen. In het centrum van Zuidbroek was aan de ene kant van de brug smid Slaper en midden in het dorp zat smid Dijkhuis. Zo had elk dorp zijn smederijen. In Muntendam had je ook enkele smederijen zoals smid Heikens bij de Schaive Klabbe en in het centrum smid Mulder. In Meeden had je smid Hartog, Dallinga, Haan en Walvius en in Noordbroek had je smid Pals, Tuin en Wedema. Zonder volledig te willen zijn noem ik zomaar verschillende smederijen in de dorpen waar de Tussenklappen wekelijks verschijnt. Welnu, als we denken aan een smid in het centrum van Zuidbroek dan was er de smederij van Slaper maar vooral ook was bekend de smederij van Dijkhuis. Wie heeft hem niet gekend smid Jan Dijkhuis senior. Hij is 95 jaar geworden en hij fietste even daarvoor nog zijn rondjes. Ik kwam hem wel vaak een keer op de fiets tegen in Winschoten, Meeden, in Noordbroek en later nog eens in Westerlee. We maakten een praatje over de afstanden die hij aflegde. Maar ook een keer verbaasde ik mij over zijn snelheid van fietsen. En hij lachte toen die vertelde dat hij met een accu als geruisloos hulpmotortje reed. Dat had kleinzoon Jan geregeld en 'nu kon hij nog komen waar hij wilde' en hij haalde een rol pepermunt uit zijn zak en ik kreeg er één.

Hoefsmid Dijkhuis

Jan Dijkhuis begon in 1936 een eigen smederij in Zuidbroek. Hij was toen 30 jaar en net vijf jaar met zijn vrouw Hillie Rottiné getrouwd. Als jonge kerel was Jan Dijkhuis begonnen als smidsknecht op de smederij van Steenhuis in Slochteren (het latere carrosserie en trailerbouw Steenhuis in Slochteren). Maar in zijn trouwen had hij gesolliciteerd bij de spoorwegen en was daar aangenomen bij het seinwezen met als standplaats Amsterdam.

Eerst als los/vast, 'Medewerkers zonder pet' werden die genoemd.

Later zou en mogelijke vaste aanstelling wel volgen. Echter toen rond 1935 de crisistijd op het slechtste punt was aangekomen kregen die "los/vaste ambtenaren zonder pet" allemaal ontslag. Ondertussen was zoon Thies geboren in Amsterdam. Als je dan met een jong gezin geen werk hebt, dan 'trekt' het Noorden. Hij leende wat geld van zijn oude baas Steenhuis in Slochteren en kocht van smid Vos in Zuidbroek de smederij aan de Spoorstraat voor vijftienghonderd gulden.

Jan Dijkhuis was een bedaarde smid, in tegenstelling tot smid Vos die als zeer driftig bekend stond. Elke dag haalde Vos even een borreltje bij zijn buurman café Smit, het latere café Forsten. Als hij dan weer in de smederij terug kwam moest je hem zeker niet voor de voeten lopen. Er is toen wel eens een voorhamer door de ruit gevlogen. Jan Dijkhuis was wel driftig, maar niet opvliegend. Hij begon elke morgen om half zes met zijn werkzaamheden. De mensen in de Spoorstraat zeiden: "We hoeven geen wekker meer te zetten, want Dijkhuis maakt ons wel op tijd wakker met zijn grote klappen op het aambeeld. Daarbij zong hij dan meestal uit volle borst één of ander vrolijk lied. Een vrouwelijke medewerkster op het kantongerecht zei tegen hem: "Meneer Dijkhuis u moet lid worden van een zangkoor, u hebt zo'n mooie stem."

In de mobilisatie moest hij opkomen voor de verdediging tegen de Duitsers en heeft hij enkele maanden het kopje van Bloemendaal verdedigd. Een zoon van zijn oude baas Steenhuis uit Slochteren was toen de tijdelijke bedrijfsleider en hoefsmid in Zuidbroek, want de zaken moesten wel doorgaan.

Beslagen

Het beslaan van een paard is geen eenvoudig klusje en vergt de uiterste inspanning en concentratie van de smid. Eerst dient een hoefijzer van de juiste maat en grootte te worden gekozen, dat vervolgens in het vuur en op het aambeeld passend gemaakt wordt op de hoof, want geen enkel paardenhoef is hetzelfde. Alvorens het bevestigd kan worden moet het oude ijzer en de nagels eraf en de hoof verzorgd en afgevlakt worden. Vervolgens wordt het hete ijzer op de hoof gelegd en met nagels vastgezet. Het paard wordt geacht zich intussen rustig en kalm te houden en dit hele gebeuren gelaten dan wel in opgetogen afwachting te ondergaan, en onderwijl niet te veel te lopen of te springen en al helemaal niet te gaan trappelen of te steigeren. Omdat niet elk paard dit besef van nature in voldoende mate bezit werd het bij de meeste smederijen uit voorzorg vastgezet in een soort box, met de benen gekluisterd. Voor de veiligheid van de smid was dat natuurlijk zondermeer dienstig, maar of dit ook allemaal de gemoedsrust van het dier ten goede kwam mag gerust betwijfeld worden. Een goede hoefsmid weet echter zijn klanten op het gemak te stellen door voortdurend te praten en het paard te laten horen en voelen waar hij is en wat er gebeurt. Doe je dat niet, dan wordt het dier schrikachtig en een flinke trap achteruit kan behoorlijk hard aankomen. Menig hoefsmid heeft dit aan de lijve ondervonden. Maar als de hele operatie gelukt was, dan had je ook wat en kon het paard er weer een poosje tegen. Als beloning werden de hoeven dan rondom in de olie gezet waardoor deze een deftige donkere glans kregen.

Hoefsmid Dijkhuis had helemaal geen box of noodstal. Nee de meeste paarden uit de buurt kon Dijkhuis wel en daar waren geen problemen mee. Alleen molenaar Drent die op de molen van Martens woonde aan het Winschoterdiep, die had een erg zenuwachtig paard, een bruine bles. Als die beslagen werd moest Hillie het paard vasthouden en zelfs de postbode werd wel eens gevraagd om even te helpen en dan zei hoefsmid Dijkhuis: "Kiek hom moar e'm goud strak in de ogen...!"

Ook Bé Buining kwam regelmatig met pas gekochte paarden van de markt welke “êem rondom” moesten worden beslagen. Paarden rechtstreeks van de markt waren meestal ook wat lastige paarden.

Tussen de smederij en de winkel van kruidenier Tuin, later was dat de winkel van Lijster, stond een Lindeboom met een grote kram erin. Hieraan zette Jan Dijkhuis het paard vast en toen Thies wat groter werd moest hij het paardenbeen, dat beslagen moest worden, omhoog houden. Voordat vader Jan dan de nagels had omgebogen en afgeknipt en nagevijld ‘hing’ het Belgische paard helemaal op Thies, zodat hij hem niet meer kon houden en liet hij het paardenbeen wel eens zakken. “Nou dan kon vader wel even driftig worden.”

*Jan Dijkhuis beslaat een paard (1929) zo even op zijn eigen knie.
Hoefsmid Dijkhuis had helemaal geen box of noodstal.*

Ploegen smeden

Naast het beslaan van paarden was er het bijsmeden van één en tweescharige ploegen, in vakterm 'uitslaan en bijslipen van de ploegijzers'. Maar ook een taak was het smeden van landbouw-eggen en het repareren van zaaimachines en wagenwielen van nieuwe ijzeren hoepels voorzien werd door Jan Dijkhuis senior gedaan. Voor de werkplaats van de smederij lag jarenlang en molensteen waarin precies de as van een wagenwiel paste. Zodra de hoepel roodgloeiend was gemaakt in het smidsvuur moest pijlsnel met grote tangen door twee man de gloeiende hoepel om het wagenwiel, dat buiten op de molensteen lag, worden afgepasst en gemonteerd en daarna met water afgekoeld. Oudere Zuidbroeksters herinneren zich nog wel de molensteen die vele jaren voor de smederij heeft gelegen.

Veel laswerk kwam er aan te pas in de smederij. Boeren hadden vaak iets te repareren en dat lassen gebeurde nog met carbidlasapparaten. Het elektrisch lassen kwam pas veel later.

Jans van de Holt van de Trekweg en Jaap Feiken waren een tijdlang de smidsknecht.

Fietsen en Haarden.

De winkel zoals we die nu kennen bij Jan Dijkhuis junior met een voorraad van meer dan 200 fietsen was in de tijd van Jan Dijkhuis senior niet denkbaar. Nee een voorraad van acht fietsen en drie kolenhaard kachels was al heel wat. Toen was 'uit voorraad leverbaar' al een extra dienstverlening. En het was geen winkel met een showroom, welnee, je kwam bij de voordeur de gang binnen en dan kwam je door de woonkamer en dan achter in het schuurtje stond de verkoopvoorraad. Eén keer per jaar werd die ruimte ook nog extra verdienstelijk gemaakt als fietsenstalling. Dan werd Thies, als kleine jongen, vastgebonden, want stel je voor dat hij een fiets zou beschadigen. De bezoekers van de jaarlijkse paardenmarkt stalden bij Dijkhuis hun fiets, dat was een extra service. Die paardenmarkt in de Spoorstraat, vlak voor de deur van hoefsmid Dijkhuis was jaarlijks een mooi dorpsevenement. Later is deze markt verplaatst naar de Stationsstraat.

Ondanks dat het jaren van armoede waren in die crisistijd was er in de Spoorstraat altijd wel wat te beleven. Op een dag kregen twee scheepsjoagers ruzie. Het handgemeen liep zo hoog op, dat veldwachter Festering een charge met de sabel moest uitvoeren en hij sloeg met de sabel de twee vechtende uit elkaar. Hierdoor verloor één van de scheepsjoagers een pink.

Tijdens de paardenmarkt werd Thies, als kleine jongen, vastgebonden, want stel je voor dat hij een fiets zou beschadigen.

Voor de werkplaats van de smederij lag jarenlang een molensteen waarin precies de as van een wagenwiel paste. Oudere Zuidbroeksters herinneren zich nog wel de molensteen die vele jaren voor de smederij heeft gelegen.

Brandweercommandant.

Jan Dijkhuis senior was bijna dag en nacht bereikbaar en daarom konden ze hem bij de brandweer wel gebruiken. In de oorlog had je de luchtbeschermingsdienst met enkele afdelingen Jan werd ingedeeld bij de brandweer en al snel was hij commandant. In die oorlog zijn aan het begin in 1940 en aan het einde van 1945, alle vier de bruggen opgeblazen van Zuidbroek. Toen het dynamiet werd aangevoerd zochten veel Zuidbroeksters en veilig onderkomen in de kelder van het kantongerecht. De eerste keer waren alle ramen van de huizen gesprongen. Maar toen aan het eind van de oorlog bekend werd dat opnieuw de bruggen werden opgeblazen zijn er stapels strobalen voor de ramen gezet, dat hielp, de schade was veel minder.

Jan Dijkhuis senior zat ook nog een tijdje ondergedoken. Samen met zijn buurman Eef Lijster zaten ze ondergedoken bij slager Balkema, schuin tegenover hun. Af en toe, als ze dachten dat het wel veilig was, dan staken ze even de straat over om naar hun gezin te gaan. Opeens kwam er een Duitse soldaat, ze schrokken zich rot. Maar Eef Lijster, één van de eerste westerlingen in het dorp, zei op zijn hoog Hollands tegen Jan: "Net doen of je hem niet ziet Jan, en als ie wat wil smijten we hem hier in het Muntendammerdiep."

Thies Dijkhuis

Zoon Thies deed de ULO en daarna de Technische school voor smid en bankwerk en een korte opleiding voor Automonteur. Al gauw ging Thies bij zijn vader meewerken. In 1959 nam hij de zaak over om samen met zijn vrouw Gré Dijkhuis-Kruizinga de fietsenzaak meer tot bloei te laten komen. Thies repareerde fietsen en vooral bromfietsen terwijl zijn vader nog geen twee meter bij hem vandaan het smidsvuur nog regelmatig hoog opstookte.

Het heeft lang geduurd voordat het smidsvuur mocht plaatsmaken voor uitbreiding van de werkplaats, een benzinstation en een representatieve showroom voor zo'n honderdvijftig nieuwe fietsen. Vooral fietsen en wat met het fietsen te maken had werd meer en meer de passie van Thies. Onder zijn leiding en training werd een fiets-trimclub opgericht die in de glorie tijd honderd liefhebbers telde. Elke woensdag trimmen nu nog groepen fietsers met totaal zo'n zestig deelhebbers. Daarnaast worden jaarlijks wat grotere tochten georganiseerd zoals een Friesche elf merentocht. Maar elke zondagmorgen wordt er gegymnastiek en getraind in het Botjeszandgat.

Pals Heeringa adviseerde om ook de naastgelegen winkel erbij te kopen en toen Abel Sijsling de antiekhandelaar er mee stopte heeft Thies het naastgelegen pand meteen gekocht.

Soms komt een klant naar de vakman. Hij vraagt even een sleutel en repareert dan zelf.

Elke woensdag trimmen nu nog groepen fietsers met totaal zo'n zestig deelnemers. Daarnaast worden jaarlijks wat grotere tochten georganiseerd zoals een Friesche elfmerentocht.

Elke zondag wordt er getraind bij het Botjeszandgat. Slecht weer of mooi weer elke zondag is er een groep voor de training

Tijdens het middag en avondeten renden Thies en Gré nog dagelijks om de beurten van boven naar beneden de trap af om de klanten aan de benzinepomp te bedienen. De auto's varieerden van de duurste Jaguars tot prachtige nostalgische exemplaren.

Jan Dijkhuis

Derde generatie.

Ondertussen had zoon Jan het HAVO diploma gehaald en had zijn opa een bijzondere uitlaat op zijn brommer gelast. Hiermee was de snelheid van Jan zijn brommer om jaloers op te worden. Dijkhuis senior heeft toen voor vele jongelui eenzelfde uitlaat aan de brommer moeten lassen en Jan 'rolde' hiermee geruisloos de zaak in. Maar Thies zei: "Je gaat eerst bij een andere baas het vak leren, zodat Jan Dijkhuis junior, na ruim een jaar in Assen, als bekwaam vakman in 1980 bij zijn vader in Zuidbroek begon. Tijdens het middag en avondeten renden Thies en Gré nog dagelijks om de beurten van boven naar beneden de trap af om de klanten aan de benzinepomp te bedienen. Jan wilde dat niet. Maar ook was ondertussen de nieuwe milieu regelgeving voor een benzinestation in de kern van een dorp veel strenger geworden. De tijden waren veranderd en zelfbedieningtankstations buiten de dorpen kwamen meer en meer opzetten. Jan werd de ondernemer van de moderne generatie, ging zich specialiseren in nog meer kwaliteit. Hiervoor moest het één wijken en kwam het ander voor in de plaats, immers een goed bedrijf is altijd in beweging.

Drie generaties Dijkhuis in gesprek met een verslaggever. v.l.n.r. Jan jr. Jan sr en Thies met zijn vrouw Gré

Trots

Zo heeft het familiebedrijf Dijkhuis in de afgelopen zeventig jaar heel wat ontwikkelingen meegemaakt. Het heeft variabele tijden gekend van bloei en neergang, al naar gelang het woelen der tijden en het floreren van de landbouw en de opmars van de bromfiets en de luxe sportfiets. De laatste jaren is het met Jan Dijkhuis nog steeds een florissant bedrijf. Gespecialiseerd in fietsen en aangesloten bij 'BikeTotaal' als kwaliteitskeurmerk komen klanten uit Vlissingen en vanuit Cloppenburg een fiets kopen in Zuidbroek. In de tweehonderd vierkante meter showroom heeft met een keuze uit een paar honderd fietsen.

Thies geniet reeds van een welverdiend pensioen en springt niet meer bij 'omdat Jan en Margreet het goed af gaat'. Thies en ook zijn vrouw zijn nog altijd verwoede fietsers. Op vakanties zoeken ze de Alpen op of andere bergen om langs de vloedlijn van een rivier zoals de Donau te fietsen.

Jan heeft twee dochters zou er een fietsenmaker bij zijn??

Iedereen in de verre omgeving weet wie fietsenmaker Dijkhuis is en daar zijn ze met recht trots op.

Pals Heeringa adviseerde om ook de naastgelegen winkel erbij te kopen. Zo heeft het familiebedrijf Dijkhuis in de afgelopen zeventig jaar heel wat ontwikkelingen meegemaakt

Namenregister.

A

Abel..... 19

B

Balk..... 2

Balkema..... 18

Bé 12

Buining 12

D

Dallinga 8

Dijkhuis 1, 2, 4, 5, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 18, 19, 24, 25, 26, 27

Doe 11

Drent..... 11

E

Eef 18

F

Feiken..... 14

Forsten 10

G

Gré..... 5, 19, 23, 24, 25

H

Haan 8

Heeringa 19, 27

Heikens..... 8

Hillie 10, 11

Holt 14

Huis..... 5

J

Jaap 14

Jan 4, 8, 10, 12, 13, 14, 15, 18, 24, 25, 26

Jans 14

K

Kruizinga..... 19

L

Lijster 12, 18

Lubbers..... 8

M

Mar 11
Margreet 26
Marinus 5
Martens 11
Mulder 8

P

Pals 8, 19, 27

R

Rottiné 10

S

Slaper 8
Smit 10

T

Thies 4, 5, 10, 12, 15, 16, 19, 23, 24, 25, 26
Tuin 8, 12

V

Vos 10

W

Walvius 8
Wedema 8

Z

Zuidema 8

